

MISSAKIT RY
Annankatu 16 B 28
00120 Helsinki

LAUSUNTO VANHENTUMISTOIMIKUNNAN MIETINNÖSTÄ Oikeusministeriön lainvalmisteluosastolle

Toimikunnan mietintö velkojen vanhenemisesta kolmessa vuodessa ja lopullisen takarajan asettamisesta velkojen vanhenemiselle todettiin hyväksi. Toimikunnan ehdottama viidentoista vuoden takaraja on kuitenkin epäinhimillinen ja ristiriidassa muiden verovelkojen ja velkajärjestelyn määräaikojen kanssa. Miessakkien työryhmä uskoo kolmen vuoden velkojen vanhenemisajan vaikeutuvalla kertausinnalla maksimissaan kuudeksi vuodeksi riittävän takaisinsaataavissa olevien velkojen takaisinsaamiseen. Perusteluiksi esitämme seuraavaa:

1 Viisitoista vuotta on liikaa

Toimikunnan ehdotukset velan vanhentumiseksi ovat oikean suuntaisia mutta riittämättömiä. Velan vanhentumisen katkaisumahdollisuus kolmen vuoden periodeissa yksinkertaisella ilmoitusmenettelyllä viidentoista vuoden lopulliseen vanhentumisaikaan asti on kohtuuton. Velallisen kannalta se on epäinhimillinen aika eikä käytännössä anna mahdollisuutta uuteen alkuun. Jos parhaassa työiässä oleva, esim. 35 -vuotias yrittäjä ylivelkaantuu, hänet voidaan pitää suurimman osan aktiivista työikästä, aina 50 -vuotiaaksi asti, oikeudettomana moniin jokapäiväisen elämän perustaviin osatekijöihin. Lisäksi yksityishenkilöiden ja institutionaalisten lainaajien välille olisi saatava erilainen kohtelu. Miessakkien työryhmän mielestä kolmen vuoden vanheneminen kertausinnalla maksimissaan kuuteen vuoteen olisi tarpeeksi pitkä aika sekä suurimman osan saatavista takaisin saamiseen että rangaistukseksi. Lisäksi säännöksiin vanhentumisajasta tarvitaan vanhentumisen katkaisemisen osalta olennaisia tarkennuksia. Vanhentumisen katkaisemiselle olisi asetettava vaikeutuva porrastus siten, että uusituvalla katkaisukerralla vaaditaan velkojalta vahvempaa näyttöä katkaisun tarkoituksenmukaisuudesta, velkasuhteesta ja luonteesta. Asia tulisi käsitellä asiantuntijaelimessä, esimerkiksi kuluttajalautakunnassa tms. Ylivelkaantumiseen liittyvät sanktiot ovat käytännössä rangaistuksen luonteisia mm. niihin sisältyvien vapauden rajoitusten ja oikeuksien menetysten vuoksi. Siksi niitä onkin verrattava muihin rangaistuksiin. Tällaisessakin vertailussa velkojen 15 vuoden vanhentumisaika tuntuu kohtuuttomalta.

2 Sosiaalipoliittinen näkökulma on unohdettu

Selvitettävän asian monitahoinen moraaliseettinen näkökulma huomioonottaen toimikunnan kokoonpano vaikuttaa yksipuoliselta. Käsiteltävä kysymys on keskeisesti sosiaalipoliittinen ja siksi sen valmistelussa ja jatkokäsittelyssä tulisi olla vahva ammattiosaaminen ja velallisen näkökulma, esimerkiksi käytännön velkaneuvonnan ja muiden ylivelkaantuneiden auttamistyöhön erikoistuneiden tahojen/järjestöjen muodossa. Ylivelkaantuminen johtaa käytännössä usein monenlaisiin vaikeuksiin, joiden vaikutuksesta velallisen ja hänen läheistensä elämään tiedetään riittämättömästi. Kysymys on normaalista elämästä syrjäytymisestä monine epäsosiaalisuuteen liittyvine riskeineen, joista seuraa kalliita seuraamuksia myös yhteiskunnallisesti. Näistä toimikunnan mietintö vaikenee. Lisäksi tiedot esimerkiksi velkasuhteiden ja niiden säätelyn historiasta, ylivelkaantumisen nykyisestä laajuudesta ja sosiaalista seuraamuksista puuttuvat tai ovat perin suppeita. Myöskään pitkäaikaisen perinnän tuloksia tai arviota sen kannattavuudesta ei esitetä. Mietinnössä esitetyt taustatiedot siitä, kuinka velkaongelma liittyy yleiseen talouskehitykseen ja

mikä on sen laajempi yhteiskunnallinen merkitys ovat vähäisiä ja pinnallisia. Mietinnössä ei myöskään ole tarkemmin esitetty edes arviota ratkaisun taloudellisista vaikutuksista. Vaikka mietintö sisälsikin yleisluontoisen esittelyn useiden Eurooppalaisten maiden lainsäädännöstä velkakohtelun suhteen, tarkemmat vertailut erilaisten juridisten seuraamusjärjestelmien käytännön toteutumisesta puuttuivat.

Vanhentumistoimikunnan esittämän velan vanhentumisaikaa (viisitoista vuotta) lyhyemmän, kolmen ja maksimissaan kuuden vuoden perusteluina voidaan mainita yrittämiseen tukemisen, kansanterveydelliset vaikutukset ja tulevasta työvoimasta huolehtimisen.

3 Ylivelkaantuminen ehkäisee yrittämistä ja kansantalouden kehitystä

Viime vuosikymmenen kokemukset ovat osoittaneet, että tulevaisuuden vaihtoehtoja on rakennettava jo ennakolta, eikä vain reagoitava ja mukauduttava eteen tuleviin ongelmiin. Suomeen on kyettävä luomaan uutta yritystoimintaa. Se edellyttää yrittäjyyden ja yritysten koko toimintaympäristöstä ja kansalaisyhteiskunnasta huolehtimista. Myös EU:n tasolla on kiinnitetty huomiota Suomen yritystoiminnan alhaiseen tasoon ja sen edelleen pienenemiseen. Yleiseurooppalaiset asenteet yrittäjyyttä kohtaan ovat torjuvia, sillä riskejä ei haluta ottaa, koska epäonnistumista pelätään - varsinkin, jos siitä rankaistaan kohtuuttomasti. Mietinnössä ehdotettu velkojen lopullisen vanhenemisen takaraja, 15 vuotta, ei toimi kannustimena yrittäjyyteen siirtymiselle. Toimikunnan ehdotus tällaisenaan on ristiriidassa mm. Sitran Suomi 2015 ohjelmaraportin uuden yrittäjyyden luomisedellytysten määreiden kanssa.

4 Ylivelkaantuminen lisää sairastuvuusriskiä

Ylivelkaantumisen kansantaloudellisia vaikutuksia nykyisen aikuisväestön syrjäytymiseen ja passivoitumiseen ja sitä kautta ennaikaiseen eläköitymiseen sekä lisääntyneeseen sairastuvuusriskiin ei ole toimikunnassa arvioitu. Tällaisenaan toteutuessaan toimikunnan mietintö on ristiriidassa sosiaali- ja terveysministeriön sairauksien ehkäisyä ja työkyvyn ylläpitoa koskevien strategisten tavoitteiden kanssa.

Miessakkien työryhmä perustelee edellä esitettyä kolmen, maksimissaan vuoden maksuaikaa tutkimuksilla, joiden mukaan kolmea vuotta pitempään kestänyt elämä toimeentulominimissä uhkaa passivoida ihmisen lopullisesti. Passivoituminen, paitsi poistaa velallisen työmarkkinoilta, aiheuttaa lisäkustannuksia jo ennestään kuormitetulle terveydenhoitosektorille, jonne mielenterveys-, alkoholi- ja perheongelmiin helposti ajautuvat velalliset, tai heidän perheenjäsenensä, siirtyvät apua hakemaan.

5 Maksuhäiriöt ja ylivelkaantuminen altistaa nuoret syrjäytymisvaaralle

Nuorten velkaantumisen riski ja siitä aiheutuva syrjäytymisvaara olisi ansainnut toimikunnalta erityishuomiota.

Nuorison oman tai perheen ylivelkaantumisongelman aiheuttamat lisääntyneet mielenterveys- ja päihdeongelmat muodostavat potentiaalisen yhteiskunnallisen kustannusriskin lisäksi myös tulevaisuuden työvoiman saatavuusongelman, mikäli nuoret menettävät työkykynsä rampauttavan velkapolitiikan takia. Velkarekisteröinnin tehostuminen ja niistä saatavien tietojen vaikutus nuorten ja nuorten aikuisten elämään voi helposti johtaa syrjäytymiseen asunto-, opiskelu- ja työmarkkinoilla, vaikeuttaa perheen perustamista ja aiheuttaa nuorten passivoitumista ja ajautumista talouden harmaalle sektorille.

Nuorten lisääntynyt taloudellinen itsenäisyys ja siihen liittyvä kokemattomuudesta johtuva ylivelkaantumisen riski on todellinen. Nuorten suhteellinen osuus maksuhäiriöistä on ollut jo pitkään kasvussa ja yleisimmin maksamatta jätetyt laskut ovat olleet kulutusluottoja ja matkapuhelinlaskuja. Nuorille henkilöille olisi saatava ylivelkaantumisessa harkinnanvaraisen erityiskohtelun mahdollisuus syrjäytymisen estämiseksi.

Nykyisin yleinen maksuaikojen käyttö markkinointikeinona kestokulutus-hyödykkeiden kaupassa saattaa johtaa moraalisesti arveluttavaan lopputulokseen, ellei myös luotonantajan vastuuta kasvateta. Miessakkien työryhmä tahtookin siirtää vastuuta enemmän vähittäiskaupan ja puhelinten maksullisten lisätoimintojen tuottajien puolelle, jotta tulevien työntekijöiden, nuorten, syrjäytymiseltä välttäisiin.

6 Lopuksi

Toimikunnan ehdotus on näennäisparannus, eikä sinällään riitä ylivelkaantumisen sosiaalisten haittojen ehkäisyyn. Miessakkien työryhmän ehdotus velkojen vanhenemisesta kolmessa, maksimissaan kuudessa vuodessa ottaa paremmin huomioon vallitsevat yhteiskuntapoliittiset realiteetit. Lisäksi työryhmä ehdottaa nuorten henkilöiden ylivelkaantumisen harkinnanvaraisen erityiskohtelun mahdollisuutta syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Helsingissä 27.9.2001

Miessakit ry

Lisätietoja: miessakit@miessakit.fi